

ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ
THEORETICAL ASPECTS

КОНЦЕПЦИЯ ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ –
ВЪЗНИКВАНЕ, СЪЩНОСТ, ОБХВАТ И ЗАЩИТА

Тереза Тренчева

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Целта на настоящата статия е да насочи фокуса на внимание към концепцията за интелектуалната собственост. В първата част на публикацията е направен кратък исторически обзор на възникването на института на правото на интелектуална собственост. Във втората част на публикацията са разгледани същността и обхватът на интелектуалната собственост, като е открито разликата на съдържанието, вложено в термините „правна закрила“ и „правна защита“, което е от важно значение за управлението на интелектуалната собственост.

Ключови думи: интелектуална собственост; обективно право; нематериални блага; авторско право.

Исторически аспекти на интелектуалната собственост¹

През цялото развитие на човешкото общество са се създавали произведения на литературата и изкуството, а човешката изобретателност и нейните продукти са обект на защита още през XII–XIII век, когато се развива дейността на гилдиите на занаятчиите в Европа. По това време монарсите издават т.нар. привилегии за определени лица, в повечето случаи занаятчици – за създаване на нови технически средства или за усъвършенстване на съществуващи. Привилегиите са наречени *Litterae patentes* (отворени грамоти) – на тях се изписват името на търговеца и това, за което може да се ползва привилегиата. Привилегиите се предоставят по искане на заинтересованите лица с акт на монарха по негова преценка. Това е по-скоро публично право, докато днес говорим за частно право – измислено е ново техническо решение и се издава патент за него. Привилегиата по същество си е временен монопол за използване на техническото решение от дадено лице. Въпреки че не са същинска правна закрила, привилегиите стимулират творчеството, индустрията, търговията, а и имат роля за възникването на патентното право.

Всъщност изобретената през 40-те години на XV век от Йохан Гутенберг печатарска преса и последвалото ѝ разпространение правят размножаването на печатни издания масово, бързо и значително по-евтино,

като допринасят и за зараждането на първата система за авторско право в света.

Първият закон в областта на интелектуалната собственост е Венецианският закон, известен като Решението на Сената на Венецианската република, наречено „Парте Венециана“, от 1474 г. Този закон регламентира материята подобно на патентен закон, съгласно който изобретателите получават привилегия в срок от 10 години върху своите изобретения, които трябва да отговарят на изискванията да бъдат нови, ловко измислени и използвани за полезна работа, а всички други, които искат да използват изобретението без разрешението на собственика, са заплашвани от санкции.

През 1557 г. в Европа е издаден Законът на крал Филип и кралица Мери, който дава на печатарите монополното право да издават отново вече отпечатвана от тях книга (без значение дали е нова, или известна), ако е одобрена от официалната цензура – тоест авторското право се свързва с появата на цензурата.

В Англия през 1624 г. се приема закон с наименованието Статут на монополите, съгласно който за първи път на създателите на нови технически решения се предоставя „патентна грамота“, даваща им привилегия (т.нар. изключително право) само те да използват своите нови технически решения, като се забранява на трети лица да ги използват за срок от 14 години. Преди това монарсите решават кой да има правото на монопол и това често не е създателят на изобретението.

През 1710 г. във Великобритания при кралица Анна Стюарт е приет първият закон за авторското право, чието пълно наименование е „*Закон за поощряване на знанието, предвиждащ поставянето на екземплярите от отпечатаните книги под надзора на авторите или на правоприменниците им за период от време, определен в настоящия текст*“. Той поставя началото на обективното авторско право, въпреки че за първи път авторите са определени като субекти, тоест акцентът отново пада върху регулирането на правата на преиздаване на книгите. В основата на създаването на Закона на кралица Анна Стюарт е, че авторското право поощрява знанията, като една от основните норми е, че се забраняват отпечатването и препечатването на книги без знанието на автори и издатели, с цел предотвратяване на всякакъв вид вреди спрямо тях, като по този начин се стимулира творчеството на авторите по това време. Любопитно е правилото на Закона на Анна Стюарт, според което авторът е задължен да депозира девет екземпляра от творбата си, които трябва да бъдат разпределени и използвани в девет библиотеки (Samuels, 2006 : 26).

През 1790 г. в САЩ, в съответствие с Конституцията от 1787 г., Конгресът на САЩ приема първия Национален закон за авторско право, с който се предоставят изключителни права на авторите да отпечатват, препечатват, издават и продават създадените от тях книги, карти и чертежи за 14 години от първата публикация. Според нормативния акт правата на

автора може да се подновяват за нов, допълнителен срок. В този закон, подобно на Закона на Анна Стюарт, се налага задължението да се депозират екземпляри от книгата, като единият трябва да се депозира в местния общински съд, а другият – в библиотеката на държавния секретар.

Във Франция положението е по-различно – там за първи път става дума за авторски права в съвременния смисъл на думата по повод на приемането на два декрета. Декретът от 1791 г. признава на автора на драматично произведение изключителното право да разрешава публичното му показване през живота си и 5 години след това. Декретът от 1793 г. признава на авторите на писмени произведения, музика и рисунки изключителното право да ги разпространяват или продават през същия период. Тези декрети признават правото на автора неговото произведение да бъде закриляно като „произведение на духа“. Там се поставя акцент върху използването на произведенията. Авторите целят по-скоро признание за гениалността им.

През 1828 г. в Русия е приет първият документ, регулиращ авторските права – „Положение на правата на съчинителите“, който е издаден едновременно с въвеждането на нов Цензурен устав. През 1870 г. Конгресът на САЩ утвърждава Закон за търговските марки, за да се предотврати представянето на чужди стоки като свои. През 1874 г. в Германия е приет първият Закон на Райха, а в Италия законодателите се занимават със закрилата на „произведенията на духа“.

През XVIII век се оформя обликът на двете различни правни системи – англо-американската правна система, според която авторското право се разглежда като обикновено право на собственост (т.нар. материална собственост), например издател може да получи от самото начало цялото авторско право върху произведението, докато в континенталната правна система от значение е и моралният елемент – неимуществените права се запазват за автора, независимо че правото за използване е прехвърлено, тоест запазва се връзката между творбата и личността на автора.

Интелектуалната собственост е позната като концепт още на възрожденския българин, но българското обективно право на интелектуална собственост води началото си непосредствено след Освобождението от турско робство (Zagorov, 2019). Като резултат от Руско-турската война (1877–1878) започва процес на формиране на правната система на суверенната българска държава. Началото на правната закрила на обектите на индустриалната собственост в България се поставя през 1892 г., а първите авторскоправни норми са включени в Дял трети на Търговския закон от 1897 г. и се отнасят за издателския договор (Zagorov, 2013).

През 1921 г. е приет първият български закон за авторското право, а също така и законът за патентите за изобретения. През същата година България ратифицира и двете основополагащи конвенции в областта на интелектуалната собственост, а именно Парижката конвенция за закрила на индустриалната собственост и Бернската конвенция за закрила на

авторските права върху литературните и художествените произведения². Това е задължение, поето по Ньойския мирен договор, с който приключва за страната ни Първата световна война (1914–1918).

Същност и обхват на интелектуалната собственост

За да вникнем по-дълбоко в проблема за интелектуалната собственост и нейната защита, е необходимо, на първо място, да разгледаме същността на собствеността въобще. Както е известно, институтът на собствеността включва две основни категории – икономическа и правна. Доктринерното схващане е, че собствеността се състои от три основни компонента: движима собственост, недвижима собственост и интелектуална собственост. Безспорно, понятието „собственост“ е сложен комплекс от юридически връзки между човека и вещта, като най-характерната особеност е, че собственикът на вещта има пълното право да се разпорежда с нея, като забранява на трети лица да я използват (Datsov, Petrov, 2011). Именно в това определение за собствеността се крие същността на интелектуалната собственост.

Интелектуалната собственост от своя страна е комплексно, сложно, съставно и динамично развиващо се понятие, което, както вече споменахме, има икономическо и юридическо проявление, като се има предвид институтът на собствеността.

В съвременното информационно общество сме свидетели на бързото развитие на човешката интелектуална дейност, в резултат на която се получават уникални творчески резултати, продукти на персоналното творчество и иновативността на човешката личност. Интелектуалните продукти всъщност са еманация на човешкия разум, както и В. Борисова определя интелектуалната собственост: *„собственост, но не върху вещи с материален характер, а върху интелектуални постижения на човешкия ум с присъщ за тях нематериален характер, известни още като обекти на интелектуалната собственост“* (Borisov, 2010 : 9).

Именно този вид творчески продукти провокират появата на интелектуалната собственост. Интелектуалната собственост, най-общо казано, са законовите права, които са резултат от интелектуалната дейност в областта на индустрията, науката, литературата и изкуството.

Интелектуалната собственост се възприема като собственост върху обектите, резултат на творческата дейност на човека, на неговия интелект, откъдето идва и нейното наименование. Обектите на интелектуалната собственост – интелектуалните творби, можем по-общо да наречем „интелектуални продукти“ или „произведения“ (Galabova, 2009). В този смисъл интелектуалната собственост е собствеността върху информацията, която съдържат интелектуалните продукти, и техните създатели имат пълното право на собственост върху тях. Оттук следва да се отбележи и нематериалният характер на тези продукти. Тоест интелектуалната собственост не е собствеността върху вещи с материален характер, а върху

интелектуални постижения с присъщ нематериален характер, т.нар. обекти на интелектуална собственост.

Следвайки логиката на правото, е важно да споменем, че дадено обществено отношение или благо трябва да съществува, да бъде оценено като такова или да бъде поставено под заплаха или нарушено, за да бъде то регламентирано и защитавано от правната система. Правото на интелектуалната собственост има за свой непосредствен обект на закрила нематериални блага, които притежават свои специфики и особености. На първо място, те са идеални, тоест ние не се интересуваме от техния веществен характер, тъй като те са идеи, мисловни решения, продукти на човешката мисъл и съзнание. На второ място, въпреки своя нематериален характер те се въплъщават в много и различни носители, като на практика са физически неунищожими и не се амортизират, а единствено с годините могат да увеличават своята стойност. На трето място, те притежават икономически аспект, тоест добавят стойност, като опровергават постулата, че единствено трудът добавя стойност. В наши дни добавената стойност, която носят тези нематериални блага, е значителна. На четвърто място, нематериалните блага притежават качеството „убиквитет“ поради своя нематериален, абстрактен характер, тоест те нямат точно определено място в пространството. Всички тези блага поради идеалния си характер нямат точно определени координати. С други думи казано, един обект на интелектуалната собственост може да се използва в един и същи момент от различни лица на различни места. Нематериалните блага не признават държавни граници, но обикновено законите, защитаващи правата върху тях, са национални и действат на територията на дадена страна.

От своя страна нематериалните блага са обект на правоотношения, но първо, трябва да се обективират по начин, по който да бъдат възприети и от други лица, различни от техните създатели. Правата върху нематериалните блага са имуществени и неимуществени; те са изключителни, тъй като единствено техният притежател (създател) може да извършва определените действия с тях, като забранява на други правни субекти да се разпореждат със създаденото от него нематериално благо (Kirgov, 2015).

Правото на интелектуална собственост трябва да се разглежда като обективно и субективно право, учебна дисциплина и наука. Относно правото на интелектуална собственост като действащо обективно право, в правната наука не съществува единно становище. Според Б. Неделчева интелектуалната собственост трябва да се разглежда като подотрасъл на гражданското право, защото отношенията между субектите на правоотношението са имуществени или неимуществени. Освен това при празноти субсидиарно се прилагат разпоредбите на гражданското право. Но тук се включват и разпоредби от различни други отрасли, като наказателно право, търговско право и др. (Nedelcheva, 2002).

Според М. Павлова правото на интелектуална собственост не би следвало да се разглежда като самостоятелен правен отрасъл, а то включва

отделни права, като патентното, марковото, авторското, и затова следва, че не може да се говори за правото на интелектуална собственост като за самостоятелен отрасъл, а правата, изучаващи отделните обекти на интелектуална собственост, представляват самостоятелни отрасли на частното право със своя специфика (Pavlova, 2002).

Според друга дефиниция правото на интелектуална собственост представлява система от правни норми, които регулират обществените отношения, свързани с интелектуалната собственост, тоест свързани със създаването, признаването, издаването, разпространяването, наследяването и юридическата закрила на интелектуалната собственост (Hristomatiya, 1991).

Много пълна и точна дефиниция на понятието „интелектуална собственост“ е дадена във вътрешното право на нашата страна и тя гласи следното: *„Интелектуална собственост“ е собствеността върху произведения на науката, изкуството и литературата, включително кино- и телевизионни филми и записи за телевизионни или радиопредавания; върху патенти, търговски марки, промишлени образци и полезни модели, чертежи, планове, секретни формули и процеси, както и информация за промишлен, търговски или научен опит (ноу-хау), или казано по друг начин, понятието „интелектуална собственост“ включва правата върху нематериални обекти, които са резултат от творческата дейност в промишлената, научната, литературната и художествената област“³.*

Съгласно разпоредбата на чл. 2 (viii), съобразно Конвенцията за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост „интелектуалната собственост“ включва правата, отнасящи се до:

- литературни, художествени и научни произведения;
- изпълнения на артисти изпълнители, звукозаписи и радио- и телевизионни предавания;
- изобретения във всички области на човешката дейност;
- научни открития;
- промишлени образци;
- търговски марки, марки за услуги, търговски наименования и обозначения;
- закрила срещу нелоялна конкуренция;
- както и всички други права, произтичащи от интелектуална дейност в промишлената, научната, литературната и художествената област.

От така представеното съдържание на интелектуалната собственост в Конвенцията за учредяване на СОИС бихме могли да обособим четири основни групи права, както следва:

- правата върху обекти на авторското право (правата върху литературни, художествени и научни произведения, включително софтуер, звукозаписи, бази данни, компютърни програми и др.);
- права, сродни на авторското право (изпълненията на артисти изпълнители, звукозаписи и радио- и телевизионни предавания);

- правото върху индустриална собственост (изобретения и промишлени образци във всички области на човешката дейност, промишлени дизайни, търговски марки и марки за услуги, наименования за произход, търговски имена; означения и права за закрила срещу нелоялна конкуренция);
- други права, произтичащи от интелектуална дейност, и всички други права, произтичащи от интелектуалната дейност в промишлената, научната, литературната и художествената дейност, включително права върху търговски и фирмени тайни, други тайни: ноу-хау, шоу-хау, традиционни и модерни знания; нови сортове растения и породи животни, топология на интегрални схеми; домейн имена в интернет и др. (Convention Establishing the World Intellectual Property Organization, 1967 : 1).

Обобщавайки всичко, казано дотук, бихме могли да направим следния извод: „Право на интелектуална собственост“ е термин, с който се означават различни понятия, като някои от неговите значения може да бъдат: обективно право – съвкупност от правни норми; субективно право – правомощие на основата на обективното право; наука за изследване на правни норми във връзка с дадени интелектуални резултати; учебна дисциплина, която се изучава в юридически, икономически, технически, хуманитарни и други специалности предимно на висши учебни заведения, както и при осъществяване на следдипломно обучение.

Защита на правата на интелектуална собственост

От направения преглед на дефинициите става ясно, че еднозначно понятие „право на интелектуална собственост“ не съществува, ето защо, за да се проследи същността на интелектуалната собственост, трябва да се вникне в разликата на съдържанието, вложено в термините „правна закрила“ и „правна защита“. Отграничаването на „правна закрила“ от „правна защита“ е от важно значение за управлението на интелектуалната собственост и в частност – от университетите.

Правната закрила е комплексно понятие и съдържа правния режим на обектите на интелектуална собственост, тоест реда и условията за въздигането им като обекти на изключителни права и чрез правомощия, отредени на компетентни органи в правната система на национално, европейско и международно ниво.

Правната защита се отнася до т.нар. субективни права на интелектуална собственост, които възникват на основата на обективното право, тоест те възникват на основата на въведената с правни норми правна закрила на съответните обекти на интелектуална собственост. Нарушаването на тези субективни права на интелектуална собственост води до юридическа отговорност на нарушителя и е основание за осъществяването на правна защита срещу нарушението. С други думи казано, под „**правна закрила**“ в широк смисъл се разбира признаването на

права, а в по-тесен смисъл – признаването на едно право (например издаване на патент или регистрация на търговска марка от компетентен орган). За „**правна защита**“ се говори, когато има нарушение на права, като за нарушение се смята всяко използване на дадено произведение без разрешението на автора.

Относно правата на интелектуална собственост са уредени три способа за защита – наказателноправна, административнонаказателна и гражданскоправна защита.

Наказателноправната защита е кодифицирана и се съдържа в глава 3, раздел VII от Наказателния кодекс „Престъпления против интелектуалната собственост“ (загл. изм., ДВ, бр. 50 от 1995 г.). Наказателноправната защита се изразява в налагането на наказания, когато са налице престъпления, имащи за обект правата на интелектуална собственост, както следва:

- Интелектуално пиратство – чл. 172 а от НК;
- Имитация – чл. 172 б от НК;
- Плагиатство – чл. 173 от НК;
- Натрапено съавторство – чл. 174 от НК.

Интелектуално пиратство (контрафакция) е записване, възпроизвеждане, разпространяване, излъчване, предаване или използване по друг начин на чуждо произведение, което е обект на авторско или сродно на него право, без необходимото по закон съгласие на носителя на това право.

Имитация е използване в търговската дейност на марка, промишлен дизайн, сорт растение или порода животно, географско означение или тяхна имитация без правно основание и без съгласието на притежателя на изключителното право.

Плагиатство е издаване или използването под свое име или под псевдоним на чуждо произведение на науката, литературата или изкуството или на значителна част от такова произведение; регистрация на свое име на чуждо изобретение, полезен модел или промишлен дизайн (Lozev, 2007).

Натрапено съавторство е включване като съавтор на изобретение, полезен модел или промишлен дизайн или на произведение на науката, литературата или изкуството, без да се вземе участие в творческата работа по неговото създаване, а чрез злоупотреба със служебно положение.

На първа инстанция наказателните производства се разглеждат от районните съдилища.

Административнонаказателната защита на интелектуалната собственост е типична само за българското законодателство – прилага се по отношение на всички обекти на авторските и сродните права, както и на обектите на индустриалната собственост. Правната регламентация намира систематично място в съответния закон след „Гражданскоправна защита“ и след останалите разпоредби във всеки от съответните закони. За обектите на индустриална собственост към Патентното ведомство на Република

България действа специално създаден сектор „Административнонаказателна отговорност“. Докато за обектите на авторското право административнонаказателната защита се осъществява от длъжностни лица (тоест административнонаказващи органи), определени със заповед на министъра на културата, след извършване на проверка със съдействието на органите на Министерството на вътрешните работи. Първата съдебна инстанция по тези производства са районните съдилища. Административните съдилища са втора и окончателна инстанция (Georgieva, Draganov, Petrov and Tozova, 2013).

Гражданскоправната защита се реализира чрез уредените в отделните закони искове, посредством които лицата, чиито права и законни интереси са застрашени или нарушени, могат да търсят гражданска отговорност на нарушителя по съдебен ред. Гражданскоправната защита се осъществява от окръжните съдилища – по спорове, засягащи нарушение на авторските и сродни на авторските права. Споровете, засягащи нарушения върху правата на индустриална собственост, се разглеждат само от Софийския градски съд.

Право на интелектуална собственост – понятие, характерни черти, предмет, система и източници

В България правото на интелектуална собственост е сравнително нов вид, който в последните години се утвърждава като самостоятелен дял на правото. Неговото повсеместно приложение го наложи като действащо право – система от правни норми, регламентиращи определена категория обществени отношения. Интелектуалното право е синтезирано в себе си много от общите черти на правната теория и практика, но има и голям брой специфики, характерни само за него, което го превръща в част от функциониращата правна система (Yotov, 2003 : 13; Datsov, Petrov, 2011 : 13–14).

Важно е да се обърне внимание на две основни специфики на правото на интелектуална собственост. Първата и най-важна специфика е интернационалният и наднационален характер на правото на интелектуална собственост. Голяма част от възникналите интелектуалноправни отношения са се появили на базата на норми, акумулирани в множество международноправни източници, на основата на които националното ни право е създадо подсистема от правила за обществено поведение. Друга специфика на правото на интелектуална собственост е, че то е концентрирало част от гражданското, търговското, наказателното, административното и международното частно право. Като се имат предвид тези две специфики, се налага изводът, че правото на интелектуална собственост придобива комплексен характер, за разлика от гореспоменатите правни отрасли, които са типични самостоятелни дялове от правото. По своята същност правото на интелектуална собственост е съвкупност от правни норми, които регламентират и регулират обществените отношения, свързани със създаването, разпределението,

разпространението и юридическата защита на интелектуалната собственост и на всички продукти на човешкия интелект, които по своя отраслов характер са гражданскоправни норми.

Според Б. Неделчева: „*Правото на интелектуална собственост е термин, с който се означават различни понятия. Така значението на този термин може да бъде: обективно право – съвкупност от правни норми, субективно право – правомощие на основата на обективното право, наука за изследване на правни норми във връзка с интелектуални резултати, учебна дисциплина, която се изучава в юридически, икономически, технически, хуманитарни и други специалности предимно на висши учебни заведения, както и при осъществяване на следдипломно обучение*“ (Nedelcheva, 2002).

Правото на интелектуалната собственост урежда обществените отношения във връзка с предоставянето на закрилата, използването и защитата срещу нарушения на права върху нематериалните блага, които представляват резултати от творческата дейност на човека (Georgieva, Draganov, Petrov and Tozova, 2013 : 9).

Предмет на правото на интелектуална собственост са правни явления, като предимно равнопоставени отношения между гражданскоправни субекти, но във връзка с нематериални блага (които вече разгледахме), продукти на творческа дейност и сродни на тях блага и действия – обекти на интелектуална собственост, които отношения се наричат интелектуалноправни и включват също така правния режим на тези обекти.

Системата на правото на интелектуална собственост има своето ясно определено място като подотрасъл на гражданското право. Единството в правната уредба на интелектуалните отношения предопределя това място и е изключително значим фактор за постигане на целите, поставени от правото, включително за насърчаване на творчеството и на инвестирането в него и за защита срещу нарушения на интелектуалните субективни права.

Източниците на правото на интелектуална собственост са източници на обективното право на Р България и в частност – източници на гражданското и на търговското право. Издават се и индивидуални административни актове, сключват се сделки, изразяват се становища на специалисти, постановяват се решения на съдилища съобразно тяхната компетентност, създават се правила от международни организации, включително неправителствени, които оказват въздействие във връзка с правния режим на обектите на интелектуална собственост.

Несъмнено, след всичко казано дотук може да се направи следният извод: Правото на интелектуална собственост (интелектуалното право) е еманация на правовата държава. Интелектуалната собственост е сложен, комплексен и динамично развиващ се феномен на човешката култура с призната роля и значение за създаването и развитието на съвременното

информационно общество и с юридически, икономически, социален и научен характер.

Проследяването на историческите аспекти на интелектуалната собственост показва, че през периода XVIII–XXI век силно се активизира разработването както на многостранни конвенции, споразумения, декрети, договори, така и на други нормативни документи, регламентиращи разнообразната и сложна материя на интелектуалната собственост. Анализът на същността и на обхвата на интелектуалната собственост маркира категоричната разлика между материални блага (вещи и права върху вещи) и нематериални блага (обекти на правото на интелектуална собственост). Вещите са материални предмети и имат телесен характер, докато интелектуалната собственост не се владее, а се притежава и придобива, което ѝ придава абстрактен характер.

Направеното разграничаване на „правна закрила“ от „правна защита“ е от важно значение за управлението на интелектуалната собственост в университетска информационна среда, като се има предвид, че една от най-честите грешки е именно неточното терминологично разграничаване в академична среда.

Поставеният акцент върху трите основни способа за защита на интелектуалната собственост (наказателноправна, административнонаказателна и гражданскоправна защита) дава пълна картина на правната защита на интелектуалната собственост.

БЕЛЕЖКИ

¹ Представеният кратък преглед на историческото развитие на интелектуалната собственост няма претенции за изчерпателност и всеобхватност, тъй като целта е само да се маркират основните етапи в развитието на интелектуалната собственост. Исторически аспекти са представени на базата на следните издания: Г. Саракинов, „Авторско право и сродните му права в Република България“ (2009), „Интелектуална собственост: право, политика и икономика. Ръководство“ (2008), Ц. Каменова, „Международно и национално авторско право“ (2004), Б. Неделчева, „Интелектуалната собственост – минало, настояще, бъдеще“ (2015), Т. Годорова, „Библиотечни политики“ (2010), А. Манчев, „Авторско право. Договори“ (2012).

² § 1, т. 31 от ДР на Закон за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ)

³ В научните среди все още не е окончателно изяснено кога България ратифицира Бернската конвенция. Най-често в научната литература се цитира 1921 г., но според „Държавен вестник“, бр. 84 от 16.07.1929 г. Конвенцията е ратифицирана у нас през 1929 г. (Редакционна бел. – сп. „Издател“).

ЛИТЕРАТУРА

Convention Establishing the World Intellectual Property Organization. (2019) <http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties>.

Борисов, Б. (2008). *Интелектуална собственост: политика, право и икономика.* (Ръководство). София: УИ „Стопанство“.

- Борисова, В.** (2010). *Интелектуална собственост и собственост*. София: УИ „Стопанство“.
- Георгиева, И., Ж. Драганов, П. Петров, Р. Тозова.** (2013). *Право на интелектуалната собственост и митническо право на ЕС: Ръководство*. София: Висш съдебен съвет.
- Гълъбова, С.** (2009). *Интегразивност на източниците на научна информация и интелектуалната собственост, стандартизацията и управлението на качеството*. София: WINI-1837.
- Дацов, Пламен, П. Петров** (2011). *Престъпления против интелектуалната собственост*. София: Сиела.
- Загорев, Васил.** (2019). Интелектуални посегателства в българското книгоиздаване през XIX век. – В: *Интелектуалната собственост и дигиталните хора*. Сборник с материали от Седми национален семинар, посветен на Международния ден на интелектуалната собственост (26 април). София: За буквите – О писменех: 133–143.
- Загорев, Васил.** (2013). Из историята на авторското право в България (1878–1948). – В: *Библиотека. Год. 20, брой 1*, 25–34.
- Йотов, Б.** (2003). *Интелектуално право. Право на интелектуалната собственост*. София: Сиела.
- Каменова, Цветана.** (2004). *Международно и национално авторско право*. София: Институт за правни науки.
- Киров, М.** (2015). *Съвременна закрила на интелектуалната собственост. Начално въведение в понятието интелектуална собственост. Европейски институт за държавата и правото*, София, <https://euinstitute2015.wordpress.com>.
- Лозев, Емил.** (2007). *Актуални проблеми на авторското право и сродните му права*. София: Сиела.
- Манчев, Ангел.** (2012). *Авторско право: Договори*. София: Сиела.
- Неделчева, Б.** (2015). Интелектуалната собственост – минало, настояще, бъдеще. – В: *Интелектуалната собственост – формула за успех, творчество и иновации*. София: За буквите – О писменех, с. 63–79.
- Неделчева, Б.** (2002). *Право на интелектуалната собственост*. София.
- Павлова, М.** (2002). *Гражданско право. Том I: Обща част. Право*. София: Софи-Р.
- Самюълс, Едуард.** (2006). *Илюстрирана история на авторското право*. София: Слънце.
- Саракинов, Г.** (2009). *Авторското право и сродните му права в Република България*. 6. прераб. и доп. изд. София: Сиби.
- Тодорова, Таня.** (2010). *Библиотечни политики*. София: Авангард Прима.
- Христоматия по интелектуална собственост.** (1991). София: ИНРА.

REFERENCE

- Convention Establishing the World Intellectual Property Organization.* (2019) <http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties>.
- Borisov, B.** (2008). *Intelektualna sobstvenost: politika, pravo i iekonomika. (Rakovodstvo)*. Sofiya: UI „Stopanstvo“.
- Borisova, V.** (2010). *Intelektualna sobstvenost i sobstvenost*. Sofiya: UI „Stopanstvo“.
- Galabova, S.** (2009). *Integrativnost na iztochnitsite na nauchna informatsiya i intelektualnata sobstvenost, standartizatsiyata i upravlението na kachestvoto*. Sofiya: WINI-1837.
- Georgieva, I., Zh. Draganov, P. Petrov, R. Tozova.** (2013). *Pravo na intelektualnata sobstvenost i mitnichesko pravo na ES: Rakovodstvo*. Sofia: Vissh sadeben savet.

- Datsov**, Plamen, P. Petrov. (2011). *Prestapleniya protiv intelektualnata sobstvenost*. Sofiya: Ciela.
- Kamenova**, Tsvetana. (2004). *Mezhdunarodno i natsionalno avtorsko pravo*. Sofiya: Institut za pravni nauki.
- Kirov**, M. (2015). *Savremenna zakrila na intelektualnata sobstvenost. Nachalno vavedenie v ponyatiето intelektualna sobstvenost*. Evropeyski institut za darzhavata i pravoto. Sofiya <https://euinstitute2015.wordpress.com>.
- Lozev**, Emil. (2007). *Aktualni problemi na avtorskoto pravo i srodnite mu prava*. Sofiya: Siela.
- Manchev**, Angel. (2012). *Avtorsko pravo: Dogovori*. Sofiya: Ciela.
- Nedelcheva**, B. (2015). *Intelektualnata sobstvenost – minalo, nastoyashte, badeshte*. – V: *Intelektualnata sobstvenost – formula za uspeh, tvorchestvo i inovatsii*. Sofiya: Za bukвите – O pismenehy, s. 63–79.
- Nedelcheva**, B. (2002). *Pravo na intelektualnata sobstvenost*. Sofiya.
- Pavlova**, M. (2002). *Grazhdansko pravo. Tom 1: Obshta chast. Pravo*. Sofiya: Sofi-R.
- Samyuals**, Eduard. (2006). *Ilyustrovana istoriya na avtorskoto pravo*. Sofiya: Slantse.
- Sarakinov**, G. (2009). *Avtorskoto pravo i srodnite mu prava v Republika Balgariya*. 6. prerab. i dop. izd. Sofiya: Sibi.
- Todorova**, Tanya. (2010). *Bibliotechni politiki*. Sofiya: Avangard Prima.
- Hristomatiya po intelektualna sobstvenost. (1991). Sofiya: INRA.**
- Yotov**, B. (2003). *Intelektualno pravo. Pravo na intelektualnata sobstvenost*. Sofia: Siela.
- Zagorov**, Vasil. (2019). *Intelektualni posegatelstva v balgarskoto knigoizdavane prez XIX vek*. – V: *Intelektualnata sobstvenost i digitalnite hora*. Sbornik s materiali ot Sedmi natsionalen seminar, posveten na Mezhdunarodnia den na intelektualnata sobstvenost (26 april). Sofia: 133–143.
- Zagorov**, Vasil. (2013). *Iz istoriyata na avtorskoto pravo v Bulgaria (1878–1948)*. – V: *Biblioteka. God. 20*, broj 1, 25–34.

CONCEPT OF INTELLECTUAL PROPERTY – ORIGIN, ESSENCE, SCOPE AND PROTECTION

Abstract: *The purpose of this article is to focus on the concept of intellectual property. The first part of the publication provides a brief historical overview of the arise of the institute of intellectual property rights. The second part of the publication examines the nature and scope of intellectual property, highlighting the difference between the content of the terms “legal protection” and “legal defense”, which is important for the intellectual property management.*

Keywords: *Intellectual Property; objective law; intangible assets; Copyright.*

Assoc. Prof. Tereza Trencheva, PhD
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko shose, Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: t.trencheva@unibit.bg